

לעילוי
נשמת

ה"ר
יוסף וולף ז"ל
ב"ר
ברוך מנדל הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"



זכרון עולם
האשה
התשובה
רוסת גדקה וחסד
שרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר דל
ת.נ.צ.ב.ה.

יו"ל ע"י ביהמ"ד לחנידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיטו

גליון מס' 394

ראש השנה ה'-י"א

בס"ד, י"ט כסלו תשס"ז

- ♦ התונה בעשרת ימי תשובה
- ♦ חרדתם של גדולי האומה מיום הדין
- ♦ צום ערב ראש השנה
- ♦ הדליקה נרות ושכחה להטמין את סיר החמין
- ♦ זמן בין השמשות

השבוע בגליון

♦ מדוע אין מברכים את חודש תשרי

- ♦ כתיבת שם התורם על תשמיש קדושה שתרם
- ♦ ראוי לכתוב שם התורם, כדי לעודד אחרים לתרום
- ♦ יחיד התורם קרבן ציבור
- ♦ ראש חודש תשרי "מתכסה" - ממי?
- ♦ חשש מטעות במניין הימים של חודש תשרי

דף ז'א ויחיד שהתנדב משלו כשרין בלבד שימסרם לצבור

כתיבת שם התורם על תשמיש קדושה שתרם

מעשה שהיה בבית הכנסת בעיר פרוסיץ.

חקיית מנורה על דלת ארון הקודש: על צידה הפנימי של אחת מדלתות ארון הקודש, היה דבוק נייר ועליו מצויירת מנורה ובין פרקיה כתובים פסוקי המזמור "אלוקים יחננו". אחד מאנשי הקהילה סבר, כי הנייר אינו נאה ומכובד, וילך ויחקוק צורת מנורה בגוף דלת הארון ובין פרקיה הדביק קלף עם פסוקי המזמור, "והכל בציור נאה ויפה מאד". כך מעיד הגאון רבי מנחם מנדל קרוכמאל זצ"ל (שו"ת "צמח צדק" סי' נ).

"וזה מעשה המנורה עשה פלוני": אמת, מעשה שעשה לא בהסכמת הגבאים עשה, אך איש לא שיבחו ואיש לא הביע התנגדות. כעבור שנים עשר יום, הופיע מיודענו עם פיסת קלף נוספת עליה כתב: "וזה מעשה המנורה אשר עשה פלוני בן פלוני" והדביקה תחת ציור המנורה. ותהום העיר.

הויכוח שהתגלע בין הציבור לבין התורם: פרנסי הקהילה החלו להתווכח עמו, על כי מלאו לבו לעשות כן ללא הסכמת הציבור ועוד הוויכוח בעיצומו, ניגש אחד המתפללים בחשאי והסיר את הקלף האחרון, בו נזכר שמו של התורם. התורם הוסיף לעמוד על שלו ודרש לציין תחת המנורה, כי תרומתו היא. זה אומר בכה וזה אומר בכה, וכמנהג ישראל הובאה השאלה לפני פוסק שיכריע לפי דין תורה, כדת מה לעשות.

ראוי לכתוב שם התורם, כדי לעודד אחרים לתרום: רבי מנחם מנדל קרוכמאל מציין תחילה, כי "דבר זה כבר היה לעולמים"; הרשב"א (שו"ת סי' תקפ"ב, והביאו הרמ"א ביו"ד סי' רמ"ט) פוסק, כי ראוי לציין את שמו של התורם חפץ לטובת הציבור "וזה מדת חכמים היא ומדת ותיקין, כדי ליתן שכר לעושי מצווה, ומדת התורה היא שהיא כותבת ומפרסמת עושי מצווה"! הנה, בהצלת יוסף שהצילו ראובן מיד אחיו, כתב עליו הכתוב 'וישמע ראובן ויצילהו ומידם', והוא מביא הוכחות נוספות, כי ראוי לעשות לתורם זכרון כדי לעודד אנשים נוספים לתרום לדבר מצווה.

מעתה, לכאורה הדין עם התורם נשוא נידוננו, ויש לאפשר לו לקבוע את שמו בתחתית המנורה, וראוי היה כי פרנסי הקהילה אף יעודדוהו תחת שימנעוהו מעשות כן.

אולם, רבי מנחם מנדל מבאר באופן נפלא, כי המקרה שלפנינו שונה, תוך שהוא מציב יסוד גדול בהלכה זו ומבררה לאור כלל בדיני קרבנות וכלי המקדש המוזכר בסוגייתנו, כדלהלן.

אדם התורם קרבן עבור חביו: יחיד שהתחייב קרבן, צריך להקדיש קרבן ולהביאו לבית המקדש. עם זאת, קיימת אפשרות שאדם אחר יקדיש עבורו קרבן, וכך לפנינו "מקדיש" - שהקדיש את הקרבן, ו"מתכפר" - החוטא המקריב את הקרבן שהוקדש עבורו. **יחיד התורם קרבן ציבור:** בקרבנות ציבור הקרבים בבית המקדש, אין אפשרות

דבר העיון

היה היתה מפה

יש השולחים מכתב ובו סיפור מעניין ל"דבר העורף". יש המשגרים פקס המכיל עובדה מרתקת ל"דבר העורף". הוא הגיע עם... תבילה, ובעודי מציץ בה אמר, "זה בשביל דבר העורף".
כמה שהוא צדק.

מעשה שהיה, כך היה, בהוריו של אחד מרבני בית מדרשנו שליט"א, המתגוררים באיזור המרכז.

אין זה ממנהגם לתור בחנויות ולחפש מתנה "ייחודית", כדי להגישה אחר כבוד בחתונות אליהן הוזמנו. כמנהג העולם, הם רכשנים מתנה כל שהיא, חותמים את שמם על פתקון בצירוף ברכה נלבבת ומניחים אותה בערימת המתנות.

אך זאת הפעם המציאות חייבה. **מזה** שנים רבות הם מצויים בקשרי ידידות עמוקים עם בני זוג עתירי ממון משועי הארץ. מעטפה שכל תוארה אומר כבוד ויקר נדחקה בחריץ תיבת הדואר המהוה של ביתם והתכבדה לבשרם כי הם מוזמנים להשתתף בנישואי אחד מצאצאי חבריהם בעלי הממון.

ידוע ידעו, כי הללו אינם מצפים לקבל מתנה שערכה רב, ואף יכעסו אם יעשו כן, אך בכל זאת, מתנה "סתם"... לא נעים. בעצה אחת החליטו, כי ממון רב אמנם אינו

עילוי נשמת

מרת **גישה סגל** ע"ה
ב"ר מנחם מנדל תלמוד ז"ל
נלב"ע כ"ב כסלו תש"ן
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בנה ידידו ע"יד
הר"ר **מנחם סגל** ומשפחתו שיחיו

עילוי נשמת

הר"ר **אהרן ליסטנברג** ז"ל
ב"ר חיים פנחס ז"ל
נלב"ע כ"ד כסלו תשס"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמת

ר' **יהודה לנגפוס** ז"ל
בן ר' יוסף ז"ל
נלב"ע כ"ג כסלו תשמ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **יעקב מנחם אדורס** ז"ל
ב"ר בן-ציון וגיסל הי"ד נלב"ע כ"א כסלו תשס"ג
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת אדם



ש"המקדיש" יהיה יחיד, לפי שגם זכות ההקדשה צריכה להיות שייכת לציבור. ברם, אם יחיד הקדיש קרבן ציבור ומסרו "יפה יפה", כלומר, מסר לציבור גם את זכות ההקדשה, הרי קרבן ציבור זה קרב [מסירת זכות ההקדשה נעשית על ידי שהוא מוסר את הקרבן לידי גוברי ההקדש, והם המקדישם את הקרבן בשם כלל ישראל - ראה "חידושי מרן רי"ז הלוי" על התורה פרשת תרומה. אולם, יעויין ב"חזון איש" אהע"ז סימן קל"ו ע"פ אין בין המודר ד"ה "ונראה", שאין צריך זכייה של הגובר, אלא כך היא צורת הקדשו, עיי"ש, וכך מוכח בדעת אחרונים נוספים].

ומכאן לתרומות חפצי מצווה ותשמישי קדושה של ציבור. הנחת יסוד היא, כי כל הציבור רוצה שלכולם יהא חלק שווה בתשמישי הקדושה וכך יש להם זכות ושותפות בדבר, וכלשונו: "וחושבים זאת למצווה גדולה ורוצים כולם להשתתף במצווה זו, דודאי ניחא ליה לכל אדם שיהיה לו חלק במצווה". מעתה, דברי הרשב"א, לגבי הנצחת שם התורם על תרומתו, אמורים במקרה שהציבור ביקש מיחיד לתרום, או שמלכתחילה ניא את לקבל את תרומת היחיד, או-אז, הן מלכתחילה הביעו את הסכמתם כי חפץ זה יבוא מממון היחיד וודאי זכותו להנציח עליו את שמו לדורות.

ברם, מיודענו חוקק המנורה, הן לא ביקש רשות מן הציבור וזכותם למנוע ממנו להנציח את שמו עליו.

וכל כך למה? לפי שאם לא היה מתעקש להנציח את חתימתו תחת תרומתו, ניתן היה להניח כי מסר את תרומתו "יפה יפה", היינו: אין לו כל זכות יתר בתרומה על פני אחרים, אין הוא "המקדיש", אלא הכל שותפים להקדשתו. ברם, זה הרי נחרץ בדעתו להתכבד בחתימת שמו תחת ציור המנורה, וודאי צודק הציבור בטענתו, כי התנהגותו מוכיחה, כי לא מסר את תרומתו לציבור "יפה יפה".

הגנה מפני הפורענות: אם ישאל השואל, על מה ולמה עז חפצם של הציבור להיות שותפים מלאים במנורה זו על פסוקי מזמור התהילים שבה - מבהיר רבי מנחם מנדל קרוכמאל, כי מנהג זה פשט בכל הקהילות, לאור האמור בספרים הקדושים, כי הוא מגן מפני הפורענות והעם חושבו למצווה גדולה ונכבדה, ולפיכך הכל רוצים בה חלק.

דף ח/ב שהחדש מתכסה בו

ראש חודש תשרי "מתכסה" - ממי?

מניין שראש השנה הוא יום הדין שבו הקב"ה שופט את בראיו ודן את עולמו? - שואלת גמרתנו, ומשיבה: הן נאמר בתהלים (פא/ד) "תקעו בח'דש שופר ב'פסוק ליום חגנו" - "איזהו חג שהחודש מתכסה בו? הוי אומר זה ראש השנה, והפסוק ממשיך, "כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב".

במאמר שלפנינו נחשוף מעט משיטות אחדות על אודות "כיסוי" של ראש חודש תשרי.

"כסה" - חג שהלבנה 'מכוסה' בו: רש"י מפרש את גמרתנו, כי ביום "כסה", יום בו הלבנה מכוסה - משפט לאלוקי יעקב. החג היחיד שהלבנה מכוסה בו הוא ראש השנה החל בתחילת החודש, אך יתר החגים חלים מו' בחודש ואילך, עת הלבנה כבר נראית בלילה בכל מקום. לדעת רש"י, איפוא, "חודש" הוא חג, והפסוק אומר, "תקעו בחדש שופר" - תקעו בחג בשופר, באיזה חג? "בכסה" - חג שהלבנה מכוסה בו.

ראש חודש 'מכוסה': רבים מן הראשונים מפרשים (ראה ר"ת בתוס' ח/ב וריטב"א שם לב/א), כי המילה "בחודש" כוונתה לראש חודש, וכה כוונת הפסוק, "תקעו בחדש שופר" - באחד מראשי החודשים תקעו בשופר. באיזה ראש חודש? "בכסה ליום חגנו". כלומר, בראש חודש 'מכוסה'.

מה כוונת הדברים?

ראש השנה הגדול והנכבד 'מכסה' את ראש חודש: הריטב"א (ח/א) מסביר, כי מאחר שראש השנה 'גדול' ונכבד מראש חודש, "אין אדם מזכירו בשום דבר, וכל שעושין בו עושין לשם ראש השנה", וכך נעלם ומתכסה ראש חודש תשרי תחת כנפיו של ראש השנה הממלא את היום בתוכן שאינו מותיר יחודיות לראש חודש.

בראש השנה אין מקריבים שעיר חטאת של ראש חודש!: מפליא לגלות, כי ישנן דעות הסוברות, כי בראש השנה אין מקריבים שעיר חטאת של ראש חודש ולפיכך ראש חודש תשרי "מכוסה" (ריטב"א שם ושם, וכן כתבו תוס' ח/ב ושו"ת ספר הישר סי' מד שהיו שאמרו כן בשם רבינו משולם, אולם רבינו משולם כתב לרבינו תם שלא לכך כוונתו). מה טעם? ה"טורי אבן" מסביר, כי לדעת תנאים אחדים, מטרת הכפרה של שעיר חטאת הקרב בראש חודש ושעיר חטאת הקרב בראש השנה - זהה, וממילא אין כל עניין להקריב שתי חטאות!

הזכרת פסוקי הקרבנות: יש המסבירים, כי וודאי מקריבים בראש השנה שעיר חטאת של ראש חודש, אלא שבתפילת מוסף, וכן ב"קרבנות" הנאמרים לפני התפילה, **אין מזכירים פסוקים אלה** (טור סימן קצ"א בשם רב עמרם גאון הערוך, וגדולי מגנצא, עיי"ש השיטות השונות) וכך גם נפסק להלכה (רמ"א שם סעיף ב' ו"מגן אברהם" ס"ק א'), ולפיכך ראש חודש תשרי 'מכוסה' מאמירת פסוקי הקרבנות.

חשש מטעות במניין הימים של חודש תשרי: מדוע אכן אין מזכירים אותם? הסיבה מעניינת ביותר. חכמים חששו, שאנשים יטעו ויחשבו כי היום העיקרי של ראש השנה הוא היום השני. כלומר, כשם שכאשר חלים שני ימי ראש חודש, הראשון נמנה כלי' לחודש המסתיים, והיום השני נמנה כיום א' של החודש המתחיל, כך עלולים לטעות

עומד לרשותם, אך ישקיעו מזמנם וממחשבתם כדי להביע את יחסי היחידות העמוקים באמצעות מתנה ייחודית שיש בה כדי לסמל את כל הדברים הטובים שהיו רוצים לאחל לבני הזוג.

וממחשבה למעשה, מצאו עצמם המוזמנים מתיירים בחנויות שונות, דוחים הצעות יקרות, מבטלים מתנות רגילות, עד שהתמזל מזלם ורגליהם הובילו לחנות המתמחה בחפצי אומנות יהודית. לא פחות.

בעל החנות פתח בפמוטי כסף מעוטרים בחוטי זהב מעשה יד, וסיים במלחית זכוכית, שראשה גולת כסף מחוררת ותחתיתה... הם פסלו את הכל. המחירים. בעוד החפצים שפתח לכבודם פרושים על דוכנו, הביט בהם ממושכות, צבט את אפו והפטיר: "אני יודע מה יהיה טוב עבורכם".

כעבור דקה או דקתיים פרש לפניו מפת חלות לשבת קודש, יפה ומרהיבה. רקעה משי, סלסוליה צמר, צבעיה משתרגים זה בזה בצבעוניות מרשימה ועדינה גם יחד ומסתיימים בפתאומיות כאומרים, "המשך יבוא". הוא התלבט. היא התרשמה מארבעת הפנינים שניקדו כל אחת משתי החלות שנחרטו מעשה אומן בוד המפית. הוא הסכים. היא התלהבה.

אחת מבנות המשפחה עיצבה מכתב בדמות המפה. אותיות מסולסלות, שעטוריהן ותגינה מרובות מגופן, צבעיהן תואמים לגווני המפה, ברכות ואיחולים לאושר, הצלחה, שגשוג, ברכה ומזל טוב.

הגיע היום.

המפה הארוזה בחן ובטעם, נלקחה בזהירות (שלא תיזח בתוך העטיפה), בעדינות (לבל יתקמט נייר הברכה) ובמהירות (להגן עליה מפני המטר) ובני הזוג הובילו את מתנתם ירושלימה אל החתונה.

מה נאמר ומה נדבר.

בפתח האולם ניצבו ברנשים שקיבלו מי יודע כמה דולרים עבור כל דקת חיוך, מחוייכים וביקשו את הניצבים להגיש בפניהם את ההזמנה לאירוע. מיד עטו עליהם מלצרים, שנראה היה כי נוצרו בבין השמשות של בריאת העולם אך ורק כדי לשרתם, והגישו בפניהם כרטיסים, על גבם מצויין מקום ישיבתם המדוייק, וחוברת דקיקה בה תואר הערב לפרטיו. לכשפסעו מעט פנימה, התקדם לעברם הממונה על... והניח בידיהם תשורה מאת בעלי האירוע.

מזווית עיניהם הבחינו בשש עגלות ענק עמוסות בתשורות זהות, שתחולקנה במהלך הערב לכל המוזמנים. אחת כזו כבר היתה בידיהם. דקה. שטוחה. רכה. מעניין.

הם הביטו זה בזה וזה בזה, סרו הצידה ופתחו את התשורה שקיבלו זה עתה... מבעד קרעי הנייר המזוהב, עליו הוטבעו ראשי התיבות של החתן והכלה, ניבטה מחוייכת מפת חלות לשבת קודש, יפה ומרהיבה. רקעה משי, סלסוליה צמר, צבעיה...

ויעמדו שניהם חדלי אונים עם שתי המפות בידיהם, מביטים על ערימות המפות הזהות, שחולקו לאורחיהם בזה אחר זה.



★ ★ ★

עולם השקר.

המפה היפה והמסולאה, שכה ייחלו להתייחד בה ולהתפאר בה, הפכה באחת לכלי שאין בו חפץ.

הא למדת, כי אדם לעולם אינו הופך מיוחד בגינו של דבר גשמי.

ביל גייטס, עשיר העולם, אינו עשיר מפני שיש לו כך וכך עשרות מיליארדי דולרים, אלא מפני שלי ולך אין! אם לכולנו היה את מה שלו יש, לא היתה לו כל ייחודיות!

כל דבר גשמי שבעליו מתיימר להעפיל על גביו אל רום... אינו הופך אותו לשונה ומיוחד. בו ברגע שהחפץ או הכסף יהיה גם בידיהם של אחרים, יפוג ערכו ותבטל ייחודיותו. הוי אומר, כבר עתה אינו מיוחד, אין בו כל מעלה. ניתן להמליץ על כך את המאמר הידוע, כי העולם נברא "יש מאין" - כל היישי" שבועלם בנוי מ"אין", מכך שאין אותו לזולת...

שונים הם פני הדברים לחלוטין בכל הנוגע לרוחניות. כשהיה עמנו בתקופת הזוהר, שלא היה ילד וילדה מדן ועד באר שבע שלא ידעו תורה, היה כל העם מרומם, העפיל לפסגות, כולם! הכל היו רמים ונישאים.

יהודי הלומד דף גמרא עם עוד יהודים, הרי הוא מיוחד בדף הגמרא שלו. העובדה שעוד יהודים לומדים גמרא, אינה מכהה כי הוא זה מזוהרו האישי ומייחודו עלי אדמות.

עשייה רוחנית, היא עשייה אמיתית, לנצח.

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.

כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק פקס: 93-67-570-03

mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה העורך

פנינים

דף ו'א בפיך זו צדקה

כיצד להבריח כסף וזהב אל העולם הבא...

ביאר בעל אורח ישרים: כאשר אדם עובר את הגבול ממדינה למדינה והוא חפץ להבריח אבנים טובות ומרגליות, מה הוא עושה? הרי הוא מטמינם בפיו (כפי שחשב לבן שיעקב עשה, שלכן חיבקו ונישקו, כפי שאמרו חז"ל).

אף כאשר עובר את הגבול בין העולם הזה לעולם הבא, אינו יכול להבריח כסף וזהב עמו (הוא לא יכול להיות עשיר שם על ידיהם). כיצד יכול בכל זאת? אם יעשה בהם צדקה, הרי הוא כביכול מטמינם בקרבו, ונוטל אותם עמו למעלה... זהו: "בפיך זו צדקה"...

דף ח'א איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה

החג מאפיל על ראש חודש

משל למה דבר דומה? אמר המגיד מדובנא: לעשיר הכפר. גדול כבודו בכפרו, והכל יראים מפניו ומכבדים אותו. כאשר הוא בא העירה, שם יושבים שועי עולם, הרי הוא דל ואביון לעומתם, בטל כבודו והלך לו...

שא' בתשרי חל ביום השני של ראש השנה, ונמצאו עושים את יום הכיפורים ביי"א בתשרי ואת חג הסוכות יתחילו בט"ז בתשרי... (טור שם).

בראש חודש תשרי – הכל בבית הכנסת: ואילו הראב"ן ("מגן גיבורים" סימן נ') מנמק באופן אחר מדוע אין אומרים את פסוקי ראש חודש לפני התפילה. בכל שבת תקנו לומר את פסוקי קרבנות השבת לפני התפילה, מפני שבקריאת התורה אין מזכירים אותם. לעומת זאת, קריאת התורה של המועדים, היא פסוקי הקרבנות ולפיכך אין צורך להזכירם. ואילו בראש חודש, אמנם קוראים בתורה את פסוקי הקרבנות, אך מאחר שיש מבעלי המלאכה שאינם מתפללים בבית הכנסת, תיקנו מחמתם להזכיר את פסוקי הקרבנות לפני התפילה. מעתה, בראש השנה, שהכל באים לבית הכנסת, אין צורך להזכיר לפני התפילה את פסוקי קרבנות ראש חודש, שהרי הם מוזכרים בקריאת התורה של פסוקי קרבנות ראש השנה: "מלבד עולת החדש ומנחתה"...

מדוע אין מברכים את חודש תשרי: מעניין לציין, כי 'התכסותו' של חודש תשרי באה לידי ביטוי גם בכך שאין מברכים את החודש בשבת שלפניו, בשונה מיתר החודשים, מפני שראש חודש תשרי מוגדר כמכוסה ונעלם (ראה "מגן אברהם" סימן תי"ז ס"ק א', ועיין ב"משנה ברורה" בשער הציון שם טעם אחר, פשוט יותר).

חטונה בעשרת ימי תשובה: זאת ועוד, היו שנהגו שלא להתחתן בעשרת ימי תשובה. הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל (שו"ת "חכמת שלמה" סימן תרי"ב) כותב מספר טעמים לדבר, ואחד מטעמיו הוא, כי מאחר שאמרו חז"ל שבתשרי 'החודש מתכסה', פירשו המקובלים שכביכול השטן מכסה את הלבנה עד יום הכיפורים. מעתה, אותם הנוהגים להמנע מלשאת נשים בסוף החודש, עת עיקר הלבנה מכוסה, נמנעים גם מלשאת נשים בעשרת ימי תשובה...

דף ט'א מוסיפין מחול על קדש

חרדתם של גדולי האומה מיום הדין

במאמר הבא נתוודע למחלוקת מעניינת ביותר בין אחרוני הראשונים, אם ראוי לקבל את ראש השנה מוקדם מבעוד יום.

צום ערב ראש השנה: המהרי"ל, אבי מנהגי אשכנז, נשאל על אודות צום ערב ראש השנה. מנהג ישראל להתענות בערב ראש השנה (ראה גם "שולחן ערוך" או"ח סימן תקפ"א סעיף ב'). השאלה שעמדה על הפרק היא, אם יש לצום עד כניסת יום ראש השנה, או שמא ניתן לאכול עוד לפני כן.

תוספת ראש השנה: הרמ"א (שם) מורה להלכה, כי אין צריך להשלים את הצום עד סוף היום. אך המהרי"ל מביא בשם מהר"א מוינה ובשם המהר"ם, כי יש לצום עד סוף היום! מדוע? לפי שאם פוסקים לצום מבעוד יום, יש בכך הוספה מחול על הקודש, שבכך מורים שקיבלו על עצמם את ראש השנה. ומה בכך? יקבלו ראש השנה מוקדם? הרי כל יהודי יכול לקבל על עצמו שבת או חג כבר מפלג המנחה!

ובכן, המהרי"ל מסביר, כי חרדתם הנוראה והאימומה מפני יום הדין, של גדולי הראשונים, היא שהביאה להכרעתם. הם ביקשו למנוע מלהאריך את יום הדין הגדול והנורא!

תוך כדי הדברים מעיר המהרי"ל, כי אינו מבין את פשר הוראתם, שהרי במקומותיהם נהגו להתפלל ערבית בעוד היום גדול, וממילא מקבלים את ראש השנה מוקדם. מכל מקום זו היא שיטתם [עייין שם מה שכתב לבאר דבריהם].

"וכל הטובות ושפעת הקדושה נשפעו ביום ההוא": פוסקים אחרים סוברים, כי אדרבה, יש עניין וטעם להפסיק את הצום מבעוד יום ולהתחיל לאכול, כדי לקבל את ראש השנה מוקדם יותר. את טעמם מבאר בעל ה"שואל ומשיב" (שו"ת מהדורא רביעא ח"ג סימן קכ"ה) הכותב, כי חלילה להמנע מלהוסיף מחול על הקודש בראש השנה, שכן "כבר נפקדו האמהות באותו יום וכל הטובות ושפעת הקדושה נשפעו ביום ההוא".

כל הפוסקים העוסקים במחלוקת זו מציינים ומדגישים, כי אין כוונת הדברים שבראש השנה אין להוסיף מחול על הקודש, שהרי מבואר בגמרתנו, שבשבת ובכל המועדים יש להוסיף מחול על הקודש. כוונת הראשונים שכתבו לצום עד סוף היום, אינה ממש עד סופו, אלא שלא יוסיפו מעצמם מעבר לתוספת המחוייבת, כמבואר בהרחבה בגליון זה במאמר הבא, כי קיימת תוספת שבת וחג החלה מאליה זמן מה לפני שקיעת החמה, וגם יכול אדם לקבל על עצמו את השבת ואת החג זמן רב לפני כן, החל מפלג המנחה. כוונתם היא, איפוא, כי יצומו עד זמן התוספת המחוייבת ולא יחדלו מצומם לפני כן וכך יקבלו את ראש השנה מוקדם יותר (ראה "הררי קודש" על מקראי קודש, ראש השנה סימן ד').

דף ט'א שבתות מניין

הדליקה נרות ושכחה להטמין את סיר החמין

מעשה בבני משפחה שהוזמנו לסעודת שחרית של שבת להשתתף בשמחה משפחתית. בחוסם על הדלקת הגז תחת הפלטה במהלך כל השבת החליטו, כי את סיר המאכלים המיועדים לליל שבת, יטמינו הטמון היטב תחת הררי שמיכות בערב שבת, כפי שהיו נוהגים הכל בימים עברו לשמר את חומם של המאכלים לקראת השבת.

בהגיע הצפירה המבשרת על מועד הדלקת הנרות, ניגשה עקרת הבית והדליקתם, ולאחר מכן נזכרה כי שכחה להטמין את סירי הבישול... הרשאת היא להטמינם



אף כאן, כאשר ראש חודש נקלע ביום חג, הרי הוא מתכסה ונעלם; החג מאפיל עליו ומצניעו. איזהו חג שהחודש מתכסה בו? הרי אומר זה ראש השנה...

דף ט/א כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי

קשה לאכול לשם שמים

הוי אומר, הסיק המלבי"ם, כי קל לצום לשם שמים, מלאכול ולשותות לשם שמים, לפיכך גדול האוכל בתשיעי כאילו צם בתשיעי ועשירי...

בשורה טובה ללומדי הדף היומי

יצא לאור ספר "פותר שער"
על סדר הדף - על מסכת ראש השנה ספר בן למעלה מ-1100 עמודים על כל המסכת בירור וסיכום דעות הראשונים וסברות האחרונים, ציונים והערות ומראי מקומות, על כל סוגיות המסכת, דף אחר דף. ספר עזר עיוני נפלא ללומדי הדף ולאומרי השיעורים, הפותח שער להבנת הסוגיות לעומק ולמציאת דברי המפרשים בשאלות המתעוררות במהלך לימוד הגמרא הפצה ראשית: יפה נוף - י. פוזן

הספר ישלח לביתם של מגידי שיעורים שרכשו את ערכת ספרי העזר עמ"ס ביצה-ראש השנה

בשורה טובה ללומדי הדף היומי

יצא לאור ספר "תפארת שמואל"
מקיף ומבאר ומלבן על "התכונה והעיבור" המתייחס למספר סוגיות במסכת "ראש השנה"

הספר ישלח לביתם של מגידי שיעורים שרכשו את ערכת ספרי העזר עמ"ס ביצה-ראש השנה

לעילוי נשמת

בחבור **אביעזרי אהרן וולף ז"ל**
בן הרב זאב זצ"ל
נלבי"ע כ"י כסלו תשט"ז
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה הולנדר** ע"ה
ב"ר אהרון לייב ז"ל נלבי"ע י"ט כסלו תשי"ס
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בעלה הר"ר חיים שמחה
ישראל הולנדר שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **דוד שיינברג** הי"ד
ב"ר משה ז"ל נלבי"ע חנוכה תשי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י משפחת בורק שיחיו

קעת לאחר שהדליקה נרות. השאלה שלפנינו מורכבת משני חלקים. כידוע, בהדלקת הנרות מקבלת האשה על עצמה את השבת, אלא אם כן התנתה מראש כי אינה מקבלת על עצמה את השבת, אלא במועד כניסתה. לפיכך, ברור ומובן, כי מלאכה האסורה מן התורה כבר אינה רשאית אשה זו לעשות כעת, שהרי קיבלה על עצמה שבת. ברם, הטמנת סיר מאכל באופן שאינו מוסיף הבל נשמחמת ההטמנה לא מתרבה חומה, אינה פעולה אסורה מן התורה, וחכמים הם שגזרו לבלתי עשות כן **בשבת**. **זמן בין השמשות**: "בשבת" הדגשנו, מפני שעל זמן "בין השמשות", שהוא מן השקיעה עד צאת הכוכבים - ספק יום ספק לילה, לא גזרו חכמים לאסור הטמנת מאכל בדבר שאינו מוסיף הבל. בזמן בין השמשות כבר אסור לעשות מלאכות, שהרי ספק יום ספק לילה הוא, ואך הטמנת מאכלים מותרת (ראה "משנה ברורה" סימן ל"ד סעיף א'). ובכן, נידונינו הוא, אם כאשר אדם קיבל על עצמו שבת מוקדם, דין פרק הזמן שהקדים על עצמו - כדינו של בין השמשות, או שמא חמור הוא יותר ודין פרק זמן זה כדינו של השעות שאחר בין השמשות.

הבה נלמד את גמרתנו. דרשו חז"ל מן הפסוק (ויקרא כ"ג) "תשבתו שבתכם", כי מצווה בשבת וביום טוב להוסיף מחול על הקודש. לאמר, יש להתחיל את הנהגת יום השבת כבר ביום שישי, וכן ביום טוב, ולהמנע מעשיית כל מלאכה לפני בין השמשות [שיעור "תוספת" זו כתבו הפוסקים שאינו "משווא" אלא קצת יותר שיהיה ניכר שמוסיף מהחול ולא משום שהוא כבר ספק בין השמשות ויש אומרים ששיעור כשנים עשר רגעים ויש שנוקטים ארבעה רגעים]. דין "תוספת שבת" - חובה הוא, אך רשאי אדם לקבל על עצמו שבת זמן רב לפני כן, החל מפלג המנחה, כשעה זמנית ורבע לפני הערב (עיין "שולחן ערוך" או"ח סימן רס"א סעיף ב' וברמ"א שם). באמור חכמים כי מותר להטמין סיר מאכל בין השמשות, וודאי כללו בהיתר זה גם את זמן "תוספת שבת", שהרי תוספת זו היא לפני זמן בין השמשות. ברם, עלינו לברר, אם גם המקבל על עצמו מפורשות את השבת מוקדם יותר (ולא רק נמנע מעשיית מלאכה), דינו ככל אדם שעם הגעת זמן "תוספת שבת" חלה עליו השבת - ורשאי להטמין הסיר, או שמא קבלה מפורשת חמורה יותר ויש לנהוג בה כבשבת גופה.

בשאלה חמורה זו דנו הראשונים וגדולי הפוסקים לדורותיהם, ולהלכה מצדד ה"משנה ברורה" כדברי אחרונים רבים, כי יש להבדיל בין קבלת שבת של יחיד לבין קבלת שבת של ציבור. יחיד שקיבל על עצמו שבת, מקבל על עצמו לנהוג כבר מעתה כדין "תוספת שבת", על הקולות הנהוגות בזמן זה, ולפיכך רשאי הוא להטמין את סיר המאכל. ברם, ציבור המקבל על עצמו שבת מוקדם, חל עליו דין "שבת" כבר עתה, כאילו חלף עבר זמן בין השמשות (ועי"ש ב"ביאור הלכה" שאין הדבר מוסכם). לפיכך כתב בספר "שמירת שבת כהלכתה" (פרק י"ג סעיף ט'), כי אשה שהדליקה נרות שבת, רשאית להטמין סיר מאכל, שהרי יחיד היא ולא קיבלה את השבת עם ציבור. ברם, המתגוררים בקהילה בה מקבלים שבת מוקדם, אינם רשאים להטמין! לסיום ראוי לציין את שכתב בספר "אפיקי ים" (י"פניני ים" אות י"ד) בשם הספרים הקדושים: "כי באותו זמן שמקבל שבת פה בעולם הזה, יקילו מעליו עונשי הגהנום לעולם הבא".

ללומדי הדף היומי

ניתן להשיג את הספר 'מאורות הדף היומי' עמ"ס ביצה, ר"ה תענית, סילה, מועד קטן, חגיגה, יבמות

מקבץ נרחב אנציקלופדיה מרתקת של פירושים ומאמרים שהתפרסמו במסגרת עלון 'מאורות הדף היומי' על מסכתות הגמרא בסוגיות במסגרות ע"ס ונשואים. פורסמת המבט וזכי התלמוד, להאזין. מספר המודר אחד.

50 ₪ נלמד
280 ₪ חבילה

לפרטים והזמנות: 1700-500-151

מאורות